

Warszawa, 20 maja 2019 r.

**Przewodnicząca
Akademii Młodych
Uczonych**

dr hab. Anna Ajduk

*Pan
Prof. Jerzy Duszyński
Prezes Polskiej Akademii Nauk*

Szanowny Panie Prezesie,

*W odpowiedzi na pismo GP.025.5.2019 z dnia 6 maja 2019 r.
przekazuję w załączeniu uwagi Akademii Młodych Uczonych do
projektu Ustawy o zmianie Ustawy o Polskiej Akademii Nauk oraz
niektórych innych ustaw.*

Z wyrazami szacunku

Anna Ajduk

www.amu.pan.pl

*kontakt:
Anna Bielec,
Gabinet Prezesa PAN
PKiN, Pl. Defilad 1
00-901 Warszawa,
22 182 61 14,
amu@pan.pl*

Opinia AKADEMII MŁODYCH UCZONYCH w sprawie Ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk oraz niektórych innych ustaw

Akademia Młodych Uczonych PAN w 2018 r. opracowała Raport z konsultacji w sprawie problemów jednostek PAN oraz Rekomendacje na podstawie ankiety i debaty "Problemy instytutów i reforma PAN oczami młodych naukowców"¹. Postulowała w nim uelastycznienie struktury instytutów, tak by pozwalała ona na dynamiczny rozwój tematyki badawczej oraz ułatwiała rozwiązywanie działających w ramach instytutów PAN zakładów i grup badawczych, które nie pracują efektywnie, a w razie potrzeby powoływanie na ich miejsce nowych. Rekomendowała też, żeby na żądanie Rady Kuratorów instytut był zobowiązany przedstawić szczegółowy plan służący poprawie jakości badań. Zaawansowanie wdrażania tego planu powinno corocznie podlegać ocenie Rady Kuratorów. W przypadku braku jego realizacji AMU PAN postulowała wyciąganie konsekwencji wobec instytutu. Zarówno w Rekomendacjach, jak i w Liście otwartym do władz RP², przygotowanym wraz z Inicjatywą Obywatelską Instytutów PAN i popartym przez większość dyrektorów instytutów PAN, AMU PAN apelowała o zmiany ustawowe skutkujące wprowadzeniem minimalnych stawek wynagrodzeń zasadniczych dla pracowników naukowych PAN, zapewnienie dodatkowych środków na ten cel oraz wprowadzenie zmian zmierzających do ułatwień w dokumentowaniu pracy naukowej pracowników PAN jako pracy twórczej.

Ustawa o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk oraz niektórych innych ustaw podejmuje opisane powyżej problemy, w tym spełnia postulaty dotyczące pensji pracowników naukowych PAN oraz wprowadza regulacje wskazujące, że wykonywanie obowiązków pracownika naukowego stanowi działalność twórczą o indywidualnym charakterze. Nowelizacja wprowadza korzystne zapisy pozwalające na uelastycznieniu struktury instytutów po uzyskaniu zgody Prezydium PAN (bez konieczności uzyskiwania zgody Ministra). Zaproponowane w Ustawie nowe rozwiązania oddają jednak dużą

¹ https://amu.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=117:raport-amu-reforma-pan&catid=9&Itemid=111

² https://amu.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=118:list-otwarty-do-wladz-rp&catid=9&Itemid=111

kontrolę zarówno nad kwestiami finansowymi, jak i naukowymi, Prezesowi PAN, przy jednoczesnym znacznym ograniczeniu roli Rady Kuratorów. Uważamy, że nowe mechanizmy kontrolne nie są wystarczająco przejrzyste, nie wprowadza się mechanizmów weryfikujących ani procedur odwoławczych, co będzie skutkowało ograniczeniem autonomii instytutów PAN. Dodatkowo, Ustawodawca zobowiązuje wydział PAN do formułowania zaleceń działań naprawczych, które muszą zostać wykonane przez dyrektora instytutu. Choć w uzasadnieniu Ustawodawca stwierdza, że proponowane rozwiązania nie ograniczą niezależności instytutów i ich badań, to zapisy zaproponowane w Ustawie mogą tym właśnie skutkować, chociażby w sytuacji gdy zaleceniem audytorów będzie zmiana realizowanych tematów badawczych, co ograniczałoby kluczowy element funkcjonowania Instytutów PAN, czyli autonomię badawczą. Przedstawione rozwiązania ustawowe nie wydają się brać pod uwagę w wystarczającym stopniu potencjalnych konfliktów lub odmiennych stanowisk pomiędzy przedstawicielami instytutu, posiadającego niezależność prawną i finansową, a władzami Akademii.

Szczegółowe uwagi do Ustawy:

Art. 22 ust. 3

Prezes Akademii zyskuje prawo nadzoru nad jednostkami naukowymi Akademii nie tylko w zakresie prawidłowości wydatkowania środków publicznych, na czym koncentrowała się kontrola NIK związana z przestrzeganiem przepisów ustawy kominowej, ale również w zakresie realizacji ich zadań statutowych. Zapis ten ogranicza w szczególności autonomię naukową instytutów. Proponujemy uszczegółowienie zakresu nadzoru w zakresie realizacji zadań statutowych instytutów. Konieczny jest nadzór nad osiągnięciami naukowymi, natomiast należy jednoznacznie rozdzielić możliwość kontroli uzyskiwanych wyników od ewentualnej ingerencji w tematykę zadań statutowych, która jest ustalana przez Rady Naukowe instytutów.

Art. 25 ust. 3

Prezes Akademii „w uzasadnionych przypadkach” może zlecić przeprowadzenie audytu działalności naukowej jednostki PAN. W dokumencie oceniającym skutki regulacji (OSR) zakłada się, że będą to audyty cykliczne, a w pierwszych dwóch latach po uchwaleniu będą one nasilone. Zaproponowana ocena działalności naukowej instytutów jest kolejną po tej dokonywanej przez MNiSW oraz Radę Kuratorów. Wydaje się, że zamiast wprowadzać kolejne oceny należałoby raczej wyciągać konsekwencje z tych

istniejących i wprowadzić transparentne procedury, w ramach których instytucje niespełniające odpowiednich standardów mogłyby sprawnie naprawiać swoje funkcjonowanie. Proponujemy również zdefiniowanie zakresu „uzasadnionych przypadków”.

Art. 25 ust. 4.

Prezes PAN wg. Ustawy miałby przedkładać Ministrowi wyniki audytu, jednak z wyłączeniem wyników audytu działalności naukowej.

Uważamy, że Minister powinien mieć dostęp do pełnych wyników audytu, w tym dotyczących działalności naukowej.

Art. 25 ust. 5

Prezes Akademii wg. Ustawy wybierałby podmiot uprawniony do audytu w jednostkach naukowych Akademii oraz wyznaczał krajowych i międzynarodowych ekspertów do przeprowadzenia audytu działalności naukowej w jednostce naukowej Akademii.

Brakuje określenia jakie minimalne kompetencje mają mieć audytorzy i jakie są kryteria audytu i kryteria pozytywnego wyniku. Bardziej transparentna procedura umożliwiałaby Prezesowi nakazanie audytu, ale nie pozwalała na dowolne wybieranie audytora. Obecne sformułowanie zapisu oznacza, że opinia Rady Kuratorów nie ma żadnego formalnego znaczenia przy wyborze audytorów. Dlatego proponujemy, aby wyznaczenie audytorów odbywało się po zasięgnięciu opinii Rady Kuratorów.

Art. 28 ust. 4 pkt 1

Zapis dotyczy przeprowadzania okresowej oceny instytutów i formułowania wynikających z niej wniosków. Działalność taką prowadziły dotychczas Rady Kuratorów. Ponadto, instytuty PAN podlegają systematycznej kontroli MNiSW. Ustawa nie likwiduje Rady Kuratorów ani nie znosi kontroli MNiSW, więc działalność naukowa instytutów będzie oceniana przez trzy ciała. Uważamy, że taka potrójna ocena nie jest konieczna i będzie prowadzić do konfliktów.

Art. 30 ust. 2a

Dyrektor instytutu naukowego „wykonuje zalecenia” sformułowane przez ciało dokonujące kontroli instytutu. Proponujemy uwzględnienie możliwości odwołania od wyników audytu.

Art. 53 ust. 8

Prezes Akademii zyskuje daleko idące uprawnienia do odwołania dyrektora instytutu PAN, które mogą skutkować istotnym ograniczeniem autonomii instytutu. Choć kontrola może być celowa, to ustawodawca w art. 53 ust 8 pkt 1 nie uściślił, jaki musi być wynik kontroli, aby Prezes mógł odwołać

dyrektora. Zapis „na podstawie wyników kontroli” jest nieprecyzyjny i może być bardzo szeroko interpretowany. Uważamy, że zwolnienie dyrektora powinno być obowiązkowo poprzedzone zgodą Rady Kuratorów.

Art. 61 ust 1-2

Projekt Ustawy proponuje, żeby Prezydium PAN na wniosek Prezesa Akademii **LUB** dyrektora instytutu podejmowało uchwałę o połączeniu, podziale, reorganizacji lub likwidacji instytutu.

Ze względu na brak obowiązku przedkładania Ministrowi wyników audytu dotyczących działalności naukowej uważamy, że podjęcie przez Prezydium PAN uchwały o połączeniu, podziale, reorganizacji lub likwidacji instytutu powinno być poprzedzone zasięgnięciem opinii Rady Kuratorów.

Art. 83 ust. 1 i 1a

W obecnym stanie prawnym o możliwości komercjalizacji wyników badań poprzez tworzenie spółek, nabywania i posiadania udziałów oraz akcji spółek handlowych decyduje minister ds. nauki. Takie zapisy gwarantowały, że dysponent środków finansowych na badania naukowe dbał o nadzór nad zasadnością i ryzykiem takiej operacji finansowej. W propozycji zmiany tę funkcję przejmuje Prezes PAN, który dysponuje jedynie budżetem Akademii, nie związanym bezpośrednio z budżetem poszczególnych instytutów PAN, które są finansowane z subwencji MNiSW. W konsekwencji, przeniesienie tych uprawnień nie jest zasadne i stworzy dodatkowe problemy.

Art. 91

Wobec wprowadzenia analogicznych zapisów na uczelniach, wprowadzenie płac minimalnych w instytutach jest warunkiem niezbędnym do ich dobrego funkcjonowania i utrzymania konkurencyjności zatrudnienia.

Art. 94 ust. 1a

Wprowadzenie zapisu o tym, że wykonywanie obowiązków pracownika naukowego stanowi działalność twórczą o indywidualnym charakterze, tak jak to już ma miejsce w przypadku pracowników uczelni, stanowi spełnienie oczekiwań środowiska naukowego Akademii.

